

Opzienbarend stukje geschiedenis onthuld

• Cultuurwethouder André Adank en stadsarcheoloog Ria Berkvens op het onderzoeksterrein achter De Beyerd. 'Hierover was helemaal niets bekend'. FOTO JOHAN VAN GURP

Door Leo Nierse

BREDA - Uit de grond achter De Beijerd rijst een heel nieuw beeld op van de geschiedenis van dit oeroude stukje Breda. Historici hebben het gebiedje nauwelijks beschreven, maar archeologen graven dezer weken tal van details uit de vergetelheid op.

Die sporen onthullen zeven eeuwen bebouwing en bewoning (13e-20e eeuw) tussen Boschstraat, Pasbaan en Vlaszak. In dat opzicht is het onbekend terrein aan de rand van de oude middeleeuwse stad.

Hun wetenschappelijke verkenningstocht voert de oudheidkundigen zelfs nog verder het verleden in: aan de kant van de Pasbaan hebben zij op een diepte van slechts 1,40 meter prehistorische grond blootgelegd. Een 'ongerode' zandlaag die sinds onheuglijke tijden niet meer is gezien. „Dat is een volstrekt unicum”, zegt stadsarcheoloog Ria Berkvens. „Want door alle bouwactiviteiten is elke centimeter

grond binnenstad in de loop der eeuwen vele malen verstoord.”

Pal na de jaarwisseling stortten de oudheidkundigen zich voor de duur van acht weken op het achterterrein van het beeldende-kunstcentrum De Beyerd, dat de komende twee jaar tot Museum voor Grafische Vormgeving wordt verbouwd. De grond die straks door draglines wordt vergraven voor de aanleg van een ondergrondse auditoriumzaal, wordt nu eerst door de archeologen laagje na laagje weggeschraapt en minutieus onderzocht.

De resultaten zijn weinig minder dan opzienbarend.

In het midden van het opgravingsterrein lopen muurdelen uit uiteenlopende bouwfasen van het middeleeuwse gasthuis en het 17e-eeuwse oudemannenhuis dwars door en over elkaar heen.

Paalsporen wijzen op houten gebouwen die in de 15e eeuw tot het Gasthuis moeten hebben behoord.

Aan de kant van de Vlaszak, pal achter de moderne flats, zijn

een gracht (13e eeuw), een met keramiek, glaswerk en botresten gevulde beerput (15e-17e eeuw) en twee gemetselde riolen (17e en 18e eeuw) aangetroffen. De riolen mondden uit in de toenmalige stadsgracht (nu Vlaszak).

Aan de zijde van de Pasbaan zijn 16e-eeuwse fundamenteën maar ook de keldertjes van twee 17e-eeuwse 'provenierswoningjes' blootgelegd, evenals een klein restant van een bierbrouwerij uit diezelfde eeuw (de rest is eind jaren '80 bij de flatbouw verloren gegaan).

Mét wat al uit vorige opgravingen (1985-'86 en 2003) bekend was, valt voorlopig het volgende beeld te schetsen.

Als het Gasthuis in 1246 voor het eerst vermeld wordt, ligt het pal buiten de eerste Bredase stadsmuur en -gracht aan de (land)weg naar 's-Hertogenbosch. Er worden zieken verzorgd en pelgrims en andere vreemdelingen opgevangen.

Erachter liggen een kapel met kerkhof, en een passantenverblijf voor late lieden die voor

een gesloten stadspoort staan. In later eeuwen dient laatstgenoemd gebouwtje als pesthuis en 'gekkenhuis'. Blijkens de juist gevonden fundamenteën, staan er in de 16e eeuw - tot heden onbekende - gebouwen aan de kant van de Pasbaan. Het hele complex wordt omringd door een eigen gracht.

Als in 1643 het monumentale voorgebouw zijn huidige gevel krijgt, is het gasthuis een bejaardengesticht geworden. Een achterliggende boerderij maakt dan ook deel uit van het complex. Onduidelijk is nu of dit pand gesloopt dan wel verbouwd wordt, maar in elk geval verrijzen hier in dezelfde periode die proveniershuisjes: 'aanleunwoningjes' voor mensen die zogezegd zorg hebben ingekocht bij het gesticht.

In de 19e en eerste helft 20e eeuw fungeert het hoofdgebouw als Oudemannenhuis. De grote aantallen pijpenkoppen die de archeologen de afgelopen weken aantreffen, getuigen duidelijk van deze periode. In 1954 wordt het pand verbouwd tot

het Centrum voor Beeldende Kunst. De middeleeuwse kapel wordt in 1958 gesloopt voor de aanleg van de nieuwe 'verkeersader' Vlaszak-Kennedylaan. De onlangs gesloopte achterbouw dateert van 1934.

Ongetwijfeld komen de archeologen binnen afzienbare tijd met meer informatie over de bouw- en bewoningsgeschiedenis van het Beyerdterrein.

„We zullen daarvoor wel eerst deze puzzel moeten afmaken”, zegt Ria Berkvens. „Alleen het muurwerk langs de Pasbaan geeft ons al een heel nieuwe kijk op de inrichting van het 16e-eeuwse binnenterrein. Daarover was echt helemaal niets bekend.”

De opgravingen duren nog vier weken.

OP BREDA 2:
Snel 'waardenkaart' nodig

Op de vrijdagmiddagen 10, 17 en 24 februari verzorgen de gemeentelijke archeologen gratis rondleidingen op het onderzoeksterrein (aanvang 14.00 uur).

BN/DeStem

Vrijdag
3 februari 2006

Snel 'waardenkaart' nodig

Door Leo Nierse

BREDA – De jongste archeologische vondsten op het achterterrein van De Beyerd bevestigen opnieuw de noodzaak tot het instellen van een historische en een archeologische 'waardenkaart' voor de Bredase binnenstad.

Dat zegt cultuurwethouder

André Adank. Hij wil de plaatselijke politiek in de komende raadsperiode zien te doordringen van die noodzaak.

De waardenkaart is een inventarisatie én waardering van alle plekken in de binnenstad die het waard zijn ondergronds (archeologisch) en bovengronds (historisch) beschermd te worden. „Daar moeten we heel snel mee zijn, want de ontwikkelingen en

het bouwen gaan razendsnel. Voor je het weet, ben je als overheid te laat en gaan er belangrijke dingen - ook uit de 19e en 20e eeuw - voorgoed voor de stad verloren.”

Deel van het verhaal is dat aan Adanks ambitie wel een pittig prijskaartje hangt. „Maar plat gezegd: zonder geld, redden we het niet, er er moet nog veel gebeuren.”

BN/DeStem

Vrijdag
3 februari 2006